

Bogusław Nadolski TChr. *Wprowadzenie do liturgii*. Kraków: Wydawnictwo WAM 2004 ss. 372. Myśl Teologiczna 42.

W grudniu 2003 r. minęło 40 lat od ogłoszenia przez Sobór Watykański II Konstytucji o liturgii, która wyznaczyła kierunek reformy i odnowy nie tylko świętych obrzędów, ale także przyczyniła się do ożywienia religijnego tak pojedynczych wiernych, jak i całych wspólnot kościelnych. W tym czasie, także w języku polskim, ukazało się wiele cennych opracowań dotyczących istoty liturgii i jej znaczenia w posłannictwie i życiu Kościoła, a także bardziej szczegółowych, związanych z celebracją sakramentów świętych, roku liturgicznego i Liturgii Godzin. Ks. prof. Bogusław Nadolski, znany i ceniony autor m.in. czterotomowego akademickiego podręcznika *Liturgika*, opracował i opublikował obecnie w Wydawnictwie WAM, w ramach serii „Myśl teologiczna”, ważny tom pt. *Wprowadzenie do liturgii*. Dzieło ks. prof. B. Nadolskiego traktuje o podstawowych zagadnieniach, których poznanie i zrozumienie jest warunkiem świadomego, czynnego i owocnego uczestnictwa w liturgii Kościoła. Jego dokładne przestudiowanie w duchu wiary pozwoli czytelnikowi wejść w misterium świętej liturgii, dostrzegać w niej i przeżywać spotkanie z Bogiem we wspólnocie Kościoła, które przyczynia się do jego uświęcenia przez kontakt ze słowem Bożym i przyjmowanie sakramentów świętych. Liturgia bowiem nie jest zwykłym zbiorem obrzędów czy rytuałów, na podobieństwo rytuałów świeckich, ale przez słowo i święte znaki uobecnia w Kościele zbawienie dokonane przez Chrystusa. W liturgii Chrystus razem ze swoim Kościołem wielbi Ojca (kult) i przez sakramenty (i sakramentalnia) uświęca swoich wiernych we wszystkich sytuacjach ich życia. Dzięki uważnej lekturze *Wprowadzenia do liturgii* czytelnik odkryje w liturgii jako „czynności świętej” obecność Chrystusa Odkupiciela człowieka, który wszystkich pragnie doprowadzić do swego Ojca. Jak wskazuje na to sam tytuł książki, zawiera ona prezentację

---

²¹ T e n ż e. *Katechumenat w duszpasterstwie parafialnym*. W: t e n ż e. *Sympatycy czy chrześcijanie. Katechumenat na dzisiejszą godzinę*. Red. D. Franków. Krościenko [n. Dunajcem] 2002 s. 99-100.

i teologiczne wyjaśnienie podstawowych pojęć i problemów związanych z liturgią, jej celebracją i uczestnictwem w niej. Czytelnik będzie mógł najpierw zapoznać się ze znaczeniem i rozwojem samego pojęcia „liturgia” oraz obecnym jego rozumieniem jako dziełem całej Trójcy Świętej. Misterium chrześcijańskie głoszone przez Kościół, które jest przedmiotem wiary (por. I część KKK) uobecnia się w liturgii, przez słowa i święte znaki (por. II część KKK). Dzięki celebracji tego misterium w liturgii, w której jest obecny i działa Chrystus, wierzący wchodzi w życiowy kontakt ze zbawiającym Bogiem. To spotkanie i dialog z Bogiem dokonuje się w liturgii przez słowa, znaki i symbole, wśród których szczególne miejsce zajmują sakramenty święte sprawowane w zgromadzeniu liturgicznym. W nim wszyscy są „liturgami”, chociaż każdy inaczej – jedni na mocy sakramentu święceń, inni z tytułu uczestnictwa w kapłaństwie wspólnym, ze chrztu i bierzmowania. Autor, omawiając tę problematykę, wyjaśnia, na czym polega celebracja liturgii, jakie są jej elementy i główne postawy w liturgii, czego wymaga od wiernych uczestnictwo w niej oraz czym powinno się ono charakteryzować. Autor omawia także ważne zagadnienie, jakim jest relacja liturgii do nabożeństw, które są wyrazem pobożności ludowej. Bynajmniej nie deprecjonuje tej formy wyrazu wiary, lecz wskazuje na jej teologiczne znaczenie oraz związek z liturgią, której są dopełnieniem. Na szczególne podkreślenie zasługują rozważania Autora dotyczące związków liturgii z kulturą i wpływu liturgii na kształtowanie dojrzałej osobowości chrześcijanina oraz całe życie społeczne. Ponieważ uczestnictwo w liturgii jest wyrazem wiary i miłości Boga, przyczynia się ono także do rozwoju życia duchowego chrześcijanina. Dlatego istnieje ścisły związek między liturgią i duchowością chrześcijańską.

W omawianym dziele czytelnik znajdzie także odpowiedzi na pytania, jakie miejsce zajmuje liturgika, czyli nauka o liturgii, wśród nauk teologicznych oraz jaki jest związek liturgii z teologią. Liturgia jest dla teologii jednym z ważnych źródeł, obok Objawienia i Tradycji Kościoła. Z liturgii można poznać wiarę Kościoła, ale także Kościół wyraża swoją wiarę w liturgii. W końcowym rozdziale *Wprowadzenia do liturgii* Autor omawia liturgikę, którą zalicza do głównych dyscyplin teologicznych. Podaje jej określenie, stosowane w liturgice metody badań i jej dziedziny, do których zalicza liturgikę historyczną, systematyczną i krytyczną. Krótko prezentuje także początki i rozwój nauk liturgicznych, problem języka liturgicznego (język łaciński i języki współczesne) i źródła liturgiczne. Do źródeł liturgicznych zalicza najstarsze teksty tradycji liturgicznej Kościoła, dzieła Ojców Kościoła i pisarzy kościelnych oraz księgi liturgiczne (dawne i aktualne) nie tylko Kościoła zachodniego, ale także licznych Kościołów wschodnich.

Tytuły leksykonów, podręczników liturgiki Kościoła łacińskiego, Kościołów wschodnich i reformowanych oraz wykaz najważniejszych czasopism liturgicznych kończy obszerne dzieło ks. B. Nadolskiego. Ze względu na swój podręcznikowy charakter przeznaczone jest ono głównie dla studentów teologii, którzy znajdą w nim nie tylko kompetentnie i wyczerpująco omówione zagadnienia z dziedziny liturgiki, ale także najważniejszą bibliografię podaną przy każdym z nich. Mimo czasami trudnego

języka, po książkę *Wprowadzenie do liturgii* mogą sięgać także ci wszyscy, którzy pragną lepiej poznać i zrozumieć liturgię Kościoła w jej warstwie obrzędowej i treściowej, aby stała się ona dla każdego uczestnika „źródłem i szczytem” całego życia chrześcijańskiego.

Ks. Czesław Krakowiak
Instytut Liturgiczno-Homiletyczny KUL